

LODEWIJK DE DIEU (LEIDEN)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
11 MAART 1641
2664

Antwoord op Huygens' brief van 17 februari 1641 (2641B).

Samenvatting: De Dieu is het eens met de stellingname van Huygens in diens *Orgelgebruyck*. Tevens prijst hij het taalgebruik.

Primaire bronnen: Parijs, Bibl. Nat., Ms. Lat. Nouv. Acq. 1554, fol. 58: brief (enkelvel, 20x30cm, a | -; autograaf).

— *Responsa*, pp. 51-54: volledig.

Vroegere uitgave: Worp 3, nr. 2664, p. 155: samenvatting.

Titel: *Orgelgebruyck*.

Glossarium: cantus (gezing); organa (orgel).

Transcriptie

Nobilissime vir,

Quas ad me dare dignatus es literas, cum luculento munere literario, accepi. Nec passa est quid de novo isthoc argumento docta manus traderet sciendi cupiditas, ut non protinus sedulâ operis tui lectione animum explerem. De organorum in templis usu acturus, prudenter inter ecclesiasticum et profanum discernis. Hunc, etsi in sacro loco, quin et sacrorum tempore usurpatum, meritò damnas, quia finis non est sacer, à quo solo res adiaphoræ sacrantur. Illum, qui cultui |52| ornando, juvando, promovendo facit, multis magnisque argumentis commendas ac firmas, iisdem fermè quibus nos paucis ab hinc annis, postulante id nostro Magistratu, organorum usum in cantum sacrum admisimus. Nec est cur hâctenus facti pœniteat. Injicis alia quædam, tum liturgiam spectantia, tum conciones publicasque quæ sequuntur preces attinentia, quæ non injuriâ redarguis.

In stilo passim est δεινότης, est et ubi ὕψος se exerit, γνήσιον tamen et ἄνευ τύφου. Ubique puritas triumphat sermonis, sic ut lingua nostra habeat cur se et puriorem et cultiorem et locupletiozem à te factam gloriatur. Oblectavit etiam non parum, quod satis sterile per se, et parum splendidum argumentum |53| utilibus suavibusque, ex optimis Latinis Græcisque authoribus, tum γνῶμας, tum περιτοχαῖς, ita exornaveris, ut neque sordere illud, neque tædium obrepere lectori siveris. Eâ autem agis ubique, quod magnoperè laudo, humanitate et candore, ut si quis fortè aliter de hoc argumento sentiat, non nisi benignè de te possit judicare, et si quid cupiat regerere, debeat modestè, ni ἐπιθειάς crimen incurrere amet, quod in neminem cadet, qui didicerit, ¹sapientiam quæ ἄνωθεν est, esse εἰρηνικήν, ²ἐπιεική, εὐπειθή καὶ ἀδιάκριτον.

Gratias ago, vir maxime, quod rebus civilibus immersus Ecclesiæ etiam curâ tangeris, et de ceremoniis nostris statuis, quod ex usu futurum censeo. Ita laudi tibi sit hic tuus labor, ut nos te hoc |54| nomine amamus, Deumque precamur, ut te porrò Rebuspublicis civili et literariæ, sospitem diu atque incolumem conservet. Quod vovet

Amplitudini Tuæ devotissimus
Lud. de Dieu.

Lugduni-Batavorum, 11 Martii ³1641.

1. Jacobus 3:17: 'Ἡ δὲ ἄνωθεν σοφία πρῶτον μὲν ἀγνή ἐστίν, ἔπειτα εἰρηνική, ἐπιεικής, εὐπειθής, μεστή ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος, ἀνυπόκριτος.'

2. *Responsa*: <ἐπιεική> ontbreekt.

3. *Responsa*: <anno MDCXLI>.

Vertaling

Edele heer,

Ik heb de ⁴brief die u mij hebt willen sturen met het voortreffelijke ⁵boekgeschenk ontvangen. En de begeerte om te weten wat uw geleerde hand over dit nieuwe onderwerp zou schrijven, is niet opgehouden voordat ik door de aangename lezing van uw werk de geest direct had bevredigd. Over het gebruik van het orgel in de kerk sprekende, maakt u een juist onderscheid tussen het kerkelijke en het wereldlijke gebruik. Het laatste veroordeelt u terecht, al gebeurt het op een heilige plaats en zelfs tijdens een geheiligd uur, omdat het doel niet gewijd is, terwijl alleen daardoor de neutrale zaken worden geheiligd. Het eerste, wat gebeurt om de dienst te versieren, te ondersteunen en krachtiger te maken, beveelt u aan en ondersteunt u met vele en goede argumenten, vanwege welke zelfde argumenten wij enkele jaren geleden in opdracht van de magistraat [hier] het orgelgebruik bij het kerkgezag hebben toegestaan. Tot nu toe is er geen reden om dat besluit te betreuren. U voert andere zaken aan, zowel de liturgie betreffende als de diensten en de openbare gebeden die daarop volgen, die u niet ten onrechte verwerpt.

Wat betreft de stijl is uw geschrift steeds [└]krachtig[┘], en waar er [└]verhevenheid[┘] is, is die [└]zuiver[┘] en [└]zonder inbeelding[┘]. Overal overtuigt de klaarheid van het betoog, zodat ook onze taal iets heeft waardoor deze zich erop kan beroemen in uw handen meer zuiverheid, afwerking en rijkdom te hebben verkregen. Het heeft ook niet weinig behaagd dat u door zowel juiste en goed geformuleerde [└]meningen[┘] als [└]citaten[┘] uit de beste Latijnse en Griekse auteurs aan te halen een onderwerp dat op zichzelf niet erg boeiend is en weinig verheven zo afwisselend heeft gemaakt dat u de lezer niet toestaat het onbelangrijk te vinden, noch dat bij de lezer de verveling toeslaat. U handelt (wat ik bijzonder prijs) met een zodanige ruimdenkendheid en eerlijkheid dat zelfs iemand die het in hoge mate met u oneens is, slechts een gunstig oordeel jegens u zal kunnen koesteren, en dat, als iemand zou willen reageren, hij dat netjes moet doen om niet in de fout [└]van de twist[┘] te vervallen, wat niemand wil die heeft geleerd dat de ⁶‘wijsheid, die [└]van boven[┘] komt, [└]vreedzaam, vriendelijk, gezeglijk en onpartijdig[┘] is.’

Ik dank u, edele heer, dat u, in burgerlijke zaken verwickeld, ook wordt geraakt door de zorg voor de kerk en uw mening hebt gegeven over onze ceremoniën, wat ik meen nuttig te zullen zijn. Zoals dit werk van uw hand u tot eer moge strekken, zo beminnen wij u erom en bidden God dat Hij u bij voortdoring behoude en beschermde in uw werk voor de burgerlijke en letterkundige gemeenschap. Dit wenst

uw toegewijde
Lodewijk de Dieu.

Leiden, 11 maart 1641.

4. Huygens aan De Dieu, 17 februari 1641 (2641B).

5. *Orgelgebruyck*.

6. Jacobus 3:17: ‘Maar de *wijsheid van boven* is vooreerst rein, vervolgens *vreedzaam, vriendelijk, gezeglijk*, vol van ontferming en goede vruchten, *onpartijdig* en ongeveinsd.’
